

1.

SÜTŐ ANDRÁS: CSILLAGVITÉZ

(Mesejáték 3 képben, szereplők: 13 ffi, helyszínek: országút, a bojár udvara, menyország, pokol.)

Ion Creanga meséje nyomán.

Lelőhely: Alföld 1984. 7. szám

Klasszikus felépítésű, a népi forrásokhoz visszanyúló, belőlük merítő mese ez. Mese; jól, egyszerűen jellemzett és megragadható figurákkal, kézzel fogható, eleven konfliktusokkal, és főleg csodákkal. Önálló, a biblikus hagyományból építkező világ; ahol a cselekvés, a lét tere nem szűkül pusztán a földre, de a pokolra a mennyországra is kiterjed. E kitolt határú mindenségben mégis az ember a középpont, ő minden dolog mértéke, a hozzá fűződő viszonyulásokban jelenik meg és jellemződik minden és mindenki. Igen, vannak nála erősebb hatalmak; van Isten, vannak ördögök, van Halál is, de az emberi lét emberméretű hatalmai ők, parolázni lehet vagy birkózni kell velük. A küzdelem pedig nem reménytelen. Az egymás erejében bízó barátság, és a szerelem áldozatvállalása nagy erő: legyűri a Halált is. Ha nem is végleg, de egy időre "koporsóba csalja" a Pusztulást.

Az emberi cselekvés az embert nemesítő szerelem erejének példázata e játék.

x

Bolha kutyát nagy szerencsétlenség érte: lenyisszantották a farkát. A gonosz bojár, hogy megkülönböztethesse saját kutyáitól, megfosztotta őt egyetlen árnyékadó, légyhessentő fegyverétől. Keserűen bandukolva egy katonafélébe botlik az országúton. Csillagvitéz épp a bojár palotájába tart, lisztet kell szereznie, hogy anyja palacsintát süthessen. Megszánja a kedves állatot, mellé áll és együtt mennek tovább.

Újabb vándorok tűnnek fel az úton. Ketten vannak ők is. Szent Péter az egyik, a másik pedig maga a Jóisten. Körülnézni jöttek kicsit, próbálni az

embert és jószívűségét. A legénytől is kéregetnek, de Csillagvitéz semmit sem adhat, hisz semmije sincs. Vagy mégis?! Egy korty vizet, az utolsó kortyot ajánlja fel az álruhás istennek, aki nyomban a hálát nem váró legény után siet, s felfedi valóját.

"Tudd meg, én vagyok a Jóisten, s mert jó voltál, bármit kérhetsz, teljesítem."

Nem kincs, kastély, királylány ami a fiúnak kell; csupán egy áldás.

"Áldd meg az én tarisznyámat, hogy azt parancsolhassak belé amit akarok, s ami belekerül addig maradjon ott, amíg kedvem tartja."

Ez rendben is lenne, ám felbukkan az örök hivatlan; a Halál. Az öregember életéért jött, aki bár lehet maga a Jóisten, a fiúnak mégiscsak édesapja jut eszébe róla. Apját érzi elveszni az Atyában. Elindul hát, hogy felkuttassa őt, akár holtában is.

Előbb azonban még a bojár palotája felé veszik az irányt. Épp a délen szokásos nagy palacsinta-faláskor toppannak a díszes palotaudvarra. Csillagvitéz már lemetszette a kint lebzselő ebek farkát, most gazdájukat hívja birokra, ám a pókhasú nagyúrnak nem tetszik az ötlet. A kasznár tanácsára cselhez folyamodik. Megadja ő majd a kért két kupa lisztet, csak maradjon itt a legény éjszakára is. Nincs mit tenni, a liszt kell: a fiú hát kötélnek áll. A ravasz bojár vendégszobájába szállásolja őt, hogy éjjel aztán ráereszthesse cimboráit; az ördögöket.

Cseppet sem nyugodt így az éjszaka. Csillagszeműnek láthatatlan ellenfelekkel kell megküzdenie, ám a tarisznya jó szolgálatot tesz. A katona valamennyi ördögöt beleparancsolja, még fejedelmüket is: a bojárt.

Elbánik az ördögfalkával, két kupa helyett egy egész szekérnyi fehér liszt a nyereménye. De ez még nem a végcél.

"Vár odafönt bennünket a Jóisten, őt kell megkeresnünk..."

Inkább a nyugtalanság sodorjon bajba, semmint a szemünk csipásodjék meg a tétlenségtől." - vallja a legény.

Tovább indulnak, hogy kóborolva kutassák a mennyországot. Egy béres a földi örömben keresné, a pap hitével véli közelíteni. Az oda vezető utat mégis egy koldus mutatja meg, talán az, amelyiket a vitéz vízzel kínált egykor.

Szent Pétert felbosszantja a fiú; "itt ne keress dohányt, zenét, fehérnépet, azt csak ott a pokolban találhatod". A mennyország kapuja kiutasítón csattan, Csillagvitéz átmegy hát mulatni a pokolba. Magányos, szomorú ördöglányra akad a nagy vigalomban, akit jókedvre köteleznek, bár legszívesebben könnyekre fakadna. A katona szánja Kancsócskát, ám a mennyországba sehogyse vihetné magával, magára hagyja így szenvedéseivel.

A mennyország kapuja előtt az Élet fája áll. A fa, miről a Halál egy-egy levelet fúj le, ám a porba egy-egy emberélet hull. Most Csillagvitézt készül "megcsúfolni"; édesanyját fújja le a fáról, ám a fiú sem rest. Tarisznyájába parancsolja a Halált, aki szorult helyzetében valamennyi lehullott életet visszaengedi a fára.

Csillagvitéz végre bejut a kapun, ám a Halál újra megjelenik, most már érte jött el. ("Hagytalak játszani a reménységgel, de ütött az órád".)

A katona három nap haladékot kér csak, hogy maga készíthesse el koporsóját. Közben megtalálja őt a pokolból szökött Kancsócska, s arra kéri a fiút, vigye magával őt is a halálba. Csillagvitéz vinné, ám a szánalmas ördöglány egyszerre világszép hajadonná változik. (Addig volt rajta a rontás, míg valaki ki nem mondta, hogy maga mellé venné őt utolsó órájában.)

A két fiatal boldogságát az örök ellen; a Halál készül megrontani, de szerelmük ereje az ő hatalmánál is erősebb. Rábírják, hogy ő mutassa meg, hogyan kell a koporsóba feküdni. Ezután már csak a fedelet kell őkelmére csukni; megszabadultak tőle. Talán örökre?!